

turalium ipsius virium. Nam, præcisè posita tali conservatio-
ne: concipitur Deus mediatè concurrere & influere in om-
nes suæ creaturæ operationes.

II. Mediatus ille Dei concursus, in actionibus creaturæ
supernaturalibus, exigit & includit ex parte Dei, præter
conservationem potentia naturalis, concessionem auxiliorum
omnium supernaturalium, quibus indiget potentia naturalis ad
operationem supernaturalem producendam. Concessio hæc
supponit & importat necessario aliquod in Deo decretum,
de dandis potentia naturali talibus auxiliis. Indifferens
sit an prædeterminans illud Dei decretum, illa Dei Volun-
tas; superius expendimus. (475 & 478).

533. DEFINITIO II. *Immediatus Dei Concursus*, est imme-
diatus aliquis Dei influxus in ipsam creaturæ suæ opera-
tionem; ita ut quam producit actionem creatura, sive bo-
nam, sive malam, eamdem producat indivisibiliter cum
creatura ipsem Deus.

I. *Mediatum Dei concursum* admittunt omnes unanimi
consensu Philosophi: quia evidens est non posse Creatu-
ram erumpere in actionem; nisi det & conservet ipsi Crea-
tor, quidquid est ad actionem necessarium.

II. *Immediatum Dei Concursum*, ad omnes & singulos
Creaturæ actus, admittunt plerique Philosophi, tanquam
necessarium; rejiciunt nonnulli alii cum Durando Domini-
nico Philosophi, tanquam inutilem.

Clamitant Concursus immediati propugnatores,
summam à Deo dependentiam esse Creaturæ attribuendam;
nec stare posse summam hanc Creaturæ dependentiam à
Deo, nisi indesinenter pendeat à Deo Creatura, tum in
existendo, tum in agendo.

Respondent Concursus immediati impugnatores,
summam à Deo dependentiam attribui Creaturæ, per solam
Concursus mediati necessitatem à se admissam; summa-
que & plenam à Deo dependentiam indesinenter inesse
Creaturæ tum in existendo, tum in agendo, hoc ipso quod
nullum sit instans in quo non possit Deus ipsi adimere
cum existentia actionem.

ARTICULUS QUARTUS.

ANIMÆ HUMANÆ FACULTATES NATURALES.

534. DEFINITIO. Nomine *Facultatis naturalis*, intelligi-
mus in Anima humana, potentiam aliud agendi aut ali-
quid in se recipiendi.

Verbi gratia, inest Animæ humanæ potentia cog-
noscendi verum, discernendi verum à falso: ecce tibi *in-
tellectivam ipsius Facultatem*. Similiter, inest Animæ huma-
næ potentia appetendi bonum, aversandi malum: ecce ti-
bi *affectivam ipsius Facultatem*; & sic de ceteris.

Activæ an passivæ sint illæ facultates Animæ hu-
manæ, inferius expendemus.

ILLARUM FACULTATUM IDENTITAS.

535. ASSERTIO. *Anima humana est substantia in se simplex,*
quaे à suis realiter Facultatibus non distinguitur; & *cujus va-
riæ Facultates inter se realiter non distinguntur.*

DEMONSTRATIO. Sensu experimentali admonemur &
edocemur inesse Animæ nostræ varias facultates, verbi gra-
tia, facultatem intelligendi, facultatem sentiendi, faculta-
tem judicandi, facultatem recordandi præterita, faculta-
tem imaginandi nova, & sic de reliquis. Unde, inter va-
rias illas Animæ nostræ facultates datur manifestè, vel dis-
tinctio realis, vel distinctio rationis. (330 & 335)

Philosophicis speculationibus evidenter constat &
demonstratur Animam nostram esse substantiam in se sim-
plicem, à qua essentialiter excludatur omnis compositio
naturalium aut partium inter se realiter distinctarum. (497).
Unde, inter varias illas Animæ nostræ facultates existere
sola potest distinctio rationis, quæ nullam omnino rerum al-
teritatem importat. Q. E. D.

536. COROLLARIUM. Ab illa observatione & à philosophicis illis speculationibus sequitur quod variae facultates animæ humanæ, neque ab anima ipsa, neque inter se realiter distinguantur. Unde.

I. Anima humana, quatenus intelligens, seu spectata in ordine ad suas ideas, ad sua judicia, ad sua ratiocinia, dicitur *Intellectus*. (497).

II. Anima humana, quatenus volens, seu spectata in ordine ad suas volitiones, ad sua placita, ad suos affectus, ad sua odia, dicitur *Voluntas*.

III. Anima humana, quatenus sentiens, seu spectata in ordine, ad suas functiones internas sensationis & sensus, dicitur *Facultas sensitiva*.

IV. Anima humana, quatenus rerum reminiscens, seu quatenus ideas aut sensations aut speculations aut actiones suas præteritas relegens & sibi recognoscendas exhibens, dicitur *Memoria*.

V. Anima humana, quatenus res sibi sub ingenti actione aut passione, aut cum vivida accidentium sensibilia congerie repræsentans, dicitur *Imaginatio*.

Unum & idem illud principium aut subjectum, ad varios illos effectus, sive producendos, sive recipiendos, magis minusve promptum & idoneum est: pro majori minorive, aut in sua natura intrinseca, aut in organis sibi extrinsecis, dispositione.

537. OBJ. Ab illa Animæ humanæ theoria sequeretur quod anima nostra cognoscat per voluntatem & amet per intellectum: absurdum consequens, ergo & ant. Et confirmatur: quia in hac hypothesi, pereunte memoria, periret ipsam et anima.

RESP. Dist. sequelam. Ab illa Animæ humanæ theoria sequeretur quod Animæ cognoscat per voluntatem & amet per intellectum; id est, sequeretur quod principium quo anima nostra cognoscit, non sit realiter distinctum à principio quo anima nostra amat, concedo sequelam: id est,

sequeretur quod anima nostra, spectata in ordine ad suas cognitiones, sit anima nostra spectata in ordine ad suum amoris affectum, nego sequelam; & sic distincta minore, nego cons.

Receptum & celebre est apud omnes Philosophos axiomà istud philosophicum: non sunt multiplicanda Entia sine necessitate. Unde, cum unicum & idem principium aut subjectum possit & cognitiones & affectus habere: cur duplex inepit admitteremus principium aut subjectum? A duplice effectuum specie, non demonstratur causa duplex aut causa composita: ubi unica & simplex causa duplici illi effectui præstando & explicando sufficit.

At confirmat. nego ant. Pereunte in nobis Memoria, perit una ex functionibus Animæ nostræ: non perit nostra ipsa anima quæ potest sine tali sua functione existere. Ideo autem in nobis perit interdum memoria: quia senectute aut ægrotatione adimitur nostris organis interioribus naturalis illa vibratilitas quæ juxta generales unionis leges, ab auctore Naturæ Deo liberè sanctitas, est causa occasionalis unde necessatio pendet hæc animæ nostræ functio. Posita naturali illa in organis nostris interioribus vibratilitate, manet in anima nostra facultas exsuscitandi præhabitas suas cognitiones & sensations: sublata tali vibratilitate, cessat talis in anima nostra facultas. (348 & 498).

538. ADNOT. In experimentali Animæ humanæ observatione, facile est tres præcipuas animadvertere facultates, ad quas ceteræ omnes referantur: scilicet facultatem intellectivam, quæ principium aut subjectum est nostrarum omnium idearum, nostrorum omnium judiciorum & ratiocinariorum; Facultatem sensibilem, quæ principium aut subjectum est nostrarum omnium internalium sensationis & sensus perceptionum; Facultatem motricem, quæ causa efficiens aut causa occasionalis est intrinseci & extrinseci propè omnis in corpore nostro motus.

Experimentali huic theoriæ admiscebatur in ultimo

hoc articulo, quæstio celeberrima de *actione Dei & creaturarum*, quæ ad Deum simul & ad Animam humanam pertinet, & quæ totam studia in contraria traxit Philosophiam. Quæritur scilicet utrum creaturæ sint activæ, an merè passivæ: utrum Deus sit causa efficiens unica rerum omnium; an creaturæ per receptam à Deo virtutem aliquid agant, & causarum efficientium nomen verè & proprie obtineant.

I. Volunt recentes quidam Philosophi, duce Malebrancho, Deum esse rerum omnium causam efficientem unicam: ita ut nec homo, nec ulla alia creatura, quidquam efficienter agat: ita ut Anima humana, nec cognitionum, nec volitionum, nec sensationum, nec judiciorum aut ratiociniorum suorum, sit causa efficiens, sed subjectum dunt taxat passivum.

II. Volunt multi alii cum veteribus Peripateticis Philosophi, causas secundas esse verè & propriè causas efficientes: ita ut homo, brutum, pura materia, motum efficienter producant: ita ut Anima humana, tum intrinsecos omnes sui corporis motus, tum omnes suas ideas, sensations, volitiones, cognitions, tanquam principium intrinsecè activum parturiat. In hac opinione, Deus est prima causa: creature quælibet est causa secunda.

III. Ex duabus illis oppositis opinionibus, neutram penitus amplectemur, neutram penitus explodemus. Quid in utraque nobis probabilissimum videatur, in tribus sequentibus aperiemus paragraphis.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

ANIMÆ HUMANÆ FACULTAS INTELECTIVÆ.

539. OBSERVATIO I. Varias de rebus sensibilibus & insensibilibus ideas aut imagines habet Anima nostra: at unde & quomodo illas habeat ideas, non ita certum est.

Physicam nullam actionem, physicum nullum influxum intelligitur habere Materia in Spiritum: repeti ergo

non potest idearum nostrarum origo ab objectis exterioribus organa nostra afficientibus, tanquam à sua causa efficiente. Unde, verisimillimum est:

I. Deum esse causam efficientem unicam idearum omnium nostrarum primordialium: quandoquidem evidenter repugnat illas à Materia produci in Anima nostra; & illas ab Anima nostra in se cudi, sine causa exemplari prævia. (58 & 64).

II. Aniam nostram esse causam efficientem suarum permultarum idearum, quas ipsa sibi cudit ad imitationem idearum illarum primordialium; atque in hoc præcipue sitam esse nostram imaginandi vim: quandoquidem sensu experimentali edocemur nos nova in dies imaginari, nos ex præhabitatis ideis novas in dies ideas efformare.

Hinc partim passiva & partim activa videtur Anima humana, relativè ad suas ideas, passiva, respectu idearum suarum primordialium; activa, respectu ceterarum.

540. OBSERV. II. Sensu experimentali edocemur inesse Animæ nostræ, tum volitiones quasdam indeliberatas, tum volitiones permultas deliberatas & liberas, quarum nobis hic indaganda & indicanda est causa efficiens.

I. Volitionum nostrarum indeliberatarum causa efficiens unica videtur esse Deus: quandoquidem in Anima nostra existunt illæ, antequam ab ipsa sint cognitæ & appetitæ.

II. Volitionum nostrarum deliberatarum causa efficiens videatur esse Anima nostra: quandoquidem illas sibi dat aut denegat anima nostra, ad arbitrium suum.

Hinc partim passiva & partim activa videtur Anima humana, relative ad suas volitiones, ad suas determinaciones, ad suos affectus: passiva, in illis suis voluntatis functionibus, quæ in ipsam quasi inconsultam subeunt; activa, in illis quæ post lucidum & reflexum rationis examen, excentur.

541. OBSERV. III. Judicium est simul & potentia & ac-

tus: sub priori respectu, est illa Animæ humanæ facultas, quæ verum à falso, bonum à malo, discernit: sub respectu posteriori, de quo solo hi c agitur, est functio & exercitium illius facultatis.

I. *Suorum judiciorum liberorum causa efficiens est Anima nostra*: quandoquidem sentit illa inesse sibi veram potentiam inhibendi & suspendendi talia judicia; donec sufficientibus nixa motivis possint ab ipsa tandem ferri & produci.

II. *Suorum etiam judiciorum necessariorum causa efficiens videtur esse Anima nostra*: si quidem nullatenus probabile est aliam judiciis liberis, aliam judiciis necessariis, esse in nobis causam efficientem.

542. OBSERV. IV. *Memoria est simul & potentia & actus*: sub priori respectu, est illa Animæ humanæ facultas, quæ præsentes retinet aut redivivas reddit imagines & sensationes rerum, quas ante cognovimus aut sensimus: sub respectu posteriore, est functio & exercitium illius ejusdem facultatis. (144 & 535).

Qua naturali organorum nostrorum actione determinetur Anima nostra, ut suas memoriarum functiones exerceat, hactenus omnem latuit Philosophiam.

543. OBSERV. V. *Imaginatio est simul & potentia & actus*: sub priore respectu, est illa Animæ humanæ facultas, quæ novas ideas, novas speculationes, novas artes & scientias partur: sub respectu posteriore, est functio & exercitium illius facultatis.

Activa est hæc animæ nostræ facultas, quatenus aliquid ex seipsa procreat: passiva est, quatenus alienis impressionibus patet & subjacet, quatenus in se ideas alienas alienosve sensus recipit; in hoc tanto debilior, quanto est vividior & fortior.

PARAGRAPHUS SECUNDUS.

ANIMÆ HUMANÆ FACULTAS SENSIBILIS.

544. OBSERVATIO. Suas habet sensations, suos habet & sensus ab illis sensationibus distinctos, Anima nostra: hinc dicitur & est facultas sensibilis.

I. *Sensationes Animæ nostræ*, sunt intrinsecæ quædam ipsius modificationes, quæ referri intelliguntur aut ad præsentiam aut ad qualitates sensibiles variorum illorum objectorum quibus nostri afficiuntur sensus. (113 & 117).

II. *Sensus Animæ nostræ*, sunt interiores quidam ipsius motus, quos parit aut constituit letitia aut tristitia, spes aut metus, amor aut odium, approbatio aut improbatio, voluptas aut dolor: qui motus sentiuntur simul & intelliguntur in hoc à sensationibus propriè dictis differre, quod ad moralem rerum ordinem magis quam ad physicum referantur; & quod ab intellectuali ingenii energia magis quam à materiali organorum constitutione pendeant.

545. ASSERTIO I. *Internarum Animæ nostræ sensationum causa efficiens unica videtur esse Deus*.

EXPLICATIO. I. *Sensationes illas non producit ipsamet objectorum exteriorum aut organorum nostrorum materia*; cum materiæ evidenter nulla sit aut esse possit actio in substantiam spiritualem. (114 & 494)

II. *Sensationes illas non producit ipsamet Anima nostra*: quippe quæ sibi conscientia est, se ingratas experiri sensations, quando non vult; nec gratas habere, quando vult. Superest ergo ut illæ sensations in ipsa efficienter producantur ab ipso terum omnium auctore & moderatore Deo. (130 & 131).

546. ASSERTIO. II. *Internarum illorum Animæ nostræ sensuum, quos sentimus & intelligimus à sensationibus propriè dic*

Tom. II.

tis esse distinctos & quasi independentes, causa efficiens unica viderur esse Deus: quod iisdem aut similibus facile evincentur argumentis.

Pater enim illos Animaë nostræ sensus, nec posse produci à materia; nec ab ipsa produci Anima, quæ ingratis saxe nolens experitur, & gratos saxe frustra appetit.

547. ADNOTATIO. Vi generalium unionis legum, quas libere sancivit & perenniter stare jussit supremus Naturæ auctor & arbiter Deus pendent naturales omnes Animaë humanae Facultates, à naturali organorum materialium dispositione & actione distinctos: ita ut naturalibus suis functionibus activis aut passivis caret Anima humana, sive in intelligendo, sive in sentiendo, ubi cessat naturalis illa organorum materialium dispositio & actio. (498).

I. Hinc, tardiori & impedito crassiorum organorum motui, annexa erit miserabilis idearum & sensationum & judiciorum & ratiociniorum privatio aut tarditas: unde *Stupiditas*.

II. Hinc, perturbato & incoharenti organorum vitiatorum motui, annexa erit horrenda perturbatio & incoharentia in ideis, in sensationibus, in judiciis & ratiociniis: unde *Sultitia*.

III. Hinc, facili & expedite & stabili organorum ritè dispository & exhibitorum motui, annexa erit recta & facilis & sibi ubique cohærens successio idearum, sensationum, judiciorum & ratiociniorum: unde *sana* & *firma Ratio*.

PARAGRAPHUS TERTIUS.

ANIMAË HUMANÆ FACULTAS MOTRIX.

548. OBSERVATIO. Certum & manifestum est, nemine refragante, Animam humanam esse, vel Causam efficientem, vel causam occasionalem, variorum motuum in corpore humano existentium; ipsamque in utraque sententia, esse causorum motuum Causam verè physicam. (348 & 351.).

Unanimis fuit veterum omnium Philosophorum sententia, usque ad Cartesium, quod Anima humana in hac parte sit causa efficiens. Cartesio, Newtonio, Malebranchio, recentibusque propè omnibus Philosophis, re melius & profundius expensa, verisimilijus visum est, quod non sit nisi causa occasionalis.

PROPOSITIO

549. Verisimillimum est Deum esse motus omnis causam efficientem unicam: sive in corporibus inanimatis, sive in corporibus animatis.

DEMONSTR. Si qua foret assignabilis præter Deum causa motus efficiens; illa certè foret, vel materia, vel spiritus creatus: atqui neutrum dici potest; & sic demonstratur.

I. Verisimillimum est materiam non esse causam motus efficientem, Materia enim ex natura sua est iners, ex natura sua est indifferens ad motum aut quietem: ergo materia non potest dare sibi aut alteri materia motum. (412 & 388)

Neque magis id potest materia mota, quam materia quiescens. Quid enim inest materia motæ, quod non insit materia quiescenti? Inest mera modificatio, que tali materia motæ ita inheret, ut ipsi essentialiter repugnet, in quovis de Accidentibus modalibus systemate, extra tales materialia existere, in aliam ullam transfundi materialiam. (326).

II. Verisimillimum est spiritum creatum non esse causam motus efficientem. Spiritus enim creatus, verbi gratia, Anima humana, non concipitur alio modo agere in materialiem, quam per suas cognitiones, aut per suas sensus functiones. Evidens est autem quod, inter tria hæc & translationem Materiæ, nulla appareat nullaque concipiatur conneccio, quæ possit esse hujus translationis causa efficiens. Ergo, si spiritus creatus agit in materialiem: verisimillimum est ipsum agere, ut causam occasionalem, non vero ut causam efficientem.

III. Et confirmatur utraque pars demonstrationis, ex ipsa *motus continuatione*, in qua explicanda desudant frusta, qui Deum non agnoscent tanquam motus omnis auctorem.

Corpus aliquod manu tenes, verbi gratia lapidem discum, quem modo procul à te in aera nervoso projicies brachio. Quero à te qua vi moveatur illud corpus, ubi ex tuis elapsum est manibus: *impresso ipsi impetu*, inquis. Verum ille impetus est evidenter de genere illarum modificationum, quæ in actione positæ sunt; & quarum natura est ut esse desinant, ubi desinunt produci.

Ergo si impetum aliquem corpori projecto ipse efficienter impressisses, quod non concedimus tamen; desiisset ille impetus, cum agere desiisti: desiisti autem, cum primùm ex manibus tuis elapsum est corpus. Ergo, quod per severet ille impetus, id tibi non debet tribui. Ergo neque quod extiterit, id tibi tribui debet. Ergo in præsenti exemplo, Motus producti causa efficiens ipse non fuisti. Ergo istius & alterius enjusvis similis Motus, causa efficiens unita est ipsemet Deus. Q. E. D.

550. COROLLARIUM. *Vertsimillimum est materiam & spiritum quenquamque creatum esse causas duntaxat occasio[n]ales eorum omnium motuum, qui existunt in corporibus animatis aut inanimatis.*

Si autem spiritus creatus, qualis est Anima humana, efficiens Motus causa non sit: à fortiori, causa Motus efficiens non erit Anima belluina. Unde, *Anima Brutorum non est nisi occasio[n]alis causa motus.*

Existentia animæ nostræ in suo corpore, est occasio motuum nostrorum necessariorū: volitiones ejusdem animæ nostræ sunt occasio motuum nostrorum liberorum. Moven[t]ur in me cor, sanguis, pulmones: quia existit mea in me corpore anima. Moveretur in me pes aut manus: quia moveri vult, quia moveri imperat anima mea pedem aut manum. Idem dictum intellige de Anima belluina: cui suæ non desuat volitiones; licet ipsi desit ea libertas, quæ à refexione pendet.

OBJECTIONES SOLVENDÆ.

551. OBJECTIO. I. In hypothesi *causarum occasionalium*, quæ Deum facit motus omnis auctorem; quā multæ Deo attribuantur actiones vilissimæ, quæ supremam Dei Majestati manifestè dedecent; quā multæ actiones flagitiosæ, quæ infinitæ Dei sanctitati evidenter repugnant! Ergo tanquam absurdâ simul & impia, ejuranda & explodenda est hæc hypothesis. Per se patet pars antecedentis utraque. In hac enim hypothesi, totidem Dei actiones sunt varii omnes motus Equi plastrum trahentis, Aselli carduos diglumentis, Vermis in terra reptantis, Sicarii viatorem enecantis & spoliantis, Ganeonis turpia agentis aut meditantis, Athæ lingua aut calamo in Deum irreligiosè debacchantis.

RESP. I. Qui negant Deum esse Motus omnis auctorem, si tamen plerique omnes admittunt *immediatum Dei concursum* ad actiones nostras singulas, sive bonas, sive malas, sive indifferentes; asseruntque Deum physisè & efficienter producere nobiscum actiones nostras singulas, ac proinde motus omnes quos nobis attribuimus, & motus omnes quos in Orbe universo fieri videmus. Si ergo indignum Deo non est, quod sit causa motus omnis efficiens simul cum suis quibuscumque creaturis: cur indignum Deo erit, quod solus sit causa motus omnis efficiens? (331).

II. Nihil divina majestate indignum habet hypothesis quæ Deo attribuit productionem illorum omnium Motuum, quos nullum vitiat & inquinat scelus.

In illa enim hypothesi, qua religiosus simul & sublimius vix potuit aliquid excogitari, maxime elucet & *summa Dei potentia*, cum unica ipsius voluntas rebus omnibus det motum aut quietem; & *summa creaturæ dependentia*, cum non possit ipsa per se moveri, & si moveri vellit id non possit consequi nisi movente ipsam Deo.

III. Nihil divina sanctitate indignum habet hypothesis quæ Deo attribuit productionem illorum etiam motuum,